

**ASPECTUL SOCIAL AL SITUAȚIEI BĂTRÂNILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA:
PROBLEME ȘI SOLUȚII**

**GALINA SAVELIEVA, doctor, IEFS,
ANA TOMCEAC, cercetător științific, IEFS,
RAISA TARAGAN, cercetător științific, IEFS**

**Recenzent: ANATOLII ROJCO, doctor,
conferențiar cercetător, IEFS**

Research in this area shows that, in the Republic of Moldova (RM) and structural changes of the aging population poses a challenge to increasing demand for social services and contributes to accelerate the modernization of social service delivery policies. In RM growing number of people with advanced age, every seventh person in the age of 60 years and older was in a 2010 people aged 80 years and more the fact that prioritizes care problem. Social services are a part of the social assistance system includes not only care institutions and policy measures envisaged to prevent marginalization and social exclusion of older people.

Key words: social policy, demographic security, aging demographic, social services, indicator

Preîntâmpinarea crizei vârstei a treia conchide că „există, în prezent, o evidentă criză a vârstei a treia care îi amenință nu numai pe bătrâni, ci și pe copiii și nepoții acestora care trebuie să preia pe umerii lor, direct sau indirect, mare parte din sarcina asigurării existenței celor în vârstă”¹.

Introducere

În condițiile actuale în Republica Moldova (RM) îmbătrânirea și schimbările structurale ale populației constituie o provocare pentru creșterea cererii pentru serviciile de asistență socială și contribuie la accelerarea procesului de modernizare a politicilor în domeniul furnizării serviciilor sociale. În RM se menține o tendință de creștere a indicatorului de îmbătrânire, care în anul 2009 practic s-a dublat comparativ cu anul 1950 (40,0), constituind 80,5 de persoane vârstnice (definit ca persoane în vârstă de 60 ani și peste) la 100 de copii în vârstă de 0-14 ani. Totodată, conform previziunii demografice a ONU, proporția populației de vârsta a treia în RM ulterior se va mări, și în 2025 va fi circa 129 persoane, dar până în anul 2050 se prevede să ajungă la 212 persoane în vârstă de 60 ani și peste la fiecare sută de copii în vârstă de 0-14 ani. Pentru compararea perspectivelor demografice și accentuarea semnificației sociale a problemelor legate de îmbătrânirea demografică, în articol sunt prezentate și unele date prognozate de știința națională. Astfel, potrivit prognozei Institutului de Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Moldovei (IIEȘP AȘM), în următorii 3 ani se va observa o creștere semnificativă a populației în vârstă de pensionare sau rata anuală de creștere a acestei categorii de populație va constitui 2,0-2,6% (Procesul-verbal nr. 1 din 1 martie 2012 al Comisiei Naționale pentru Populație și Dezvoltare, subiectul nr. 2). Cu toate acestea, una din tendințele observate în ultimele decenii constituie creșterea numărului persoanelor cu vârstă înaintată, în a.2010 fiecare a șaptea persoană din cei cu vârstă de 60 ani și peste sunt persoane în vârstă de 80 de ani și mai mult. Având în vedere că, persoanele în vârstă respectivă sunt solicitante de îngrijiri specifice legate de nevoi apărute în vârstă înaintată, creșterea numărului acestora constituie un fenomen, care pune pe prim plan problema îngrijirilor. Totodată, serviciile sociale constituind o parte componentă a sistemului de asistență socială, includ în sistemul de servicii nu numai instituții de îngrijire dar și măsuri politice preconizate pentru prevenirea marginalizării sau excluziunii sociale a populației vârstnice.

Procesul de îmbătrânire a populației în Republica Moldova

Procesul de îmbătrânire și modificările în structura populației vârstnice sporește presiunea asupra diferitelor structuri publice preconizate pentru a avea grijă de vârstnici, protejarea drepturilor și intereselor lor. Accelerarea procesului îmbătrânirii în Republica Moldova constituie o provocare majoră pentru modernizarea politicilor de asistență socială și anume a componentei – *serviciile sociale*. Numărul persoanelor cu vârsta de peste 60 ani (calculat la 100 persoane a populației) a crescut în perioada de 2000-2010 de la 13,6 până la 14,4 persoane (conform Scării Boje-Garnier coeficientul de 12% caracterizează populația ca îmbătrânită). Procesul de îmbătrânire a populației este mai avansat în mediul rural, unde persoanele în vârstă de peste 60 ani reprezintă 15,2% din totalul populației rurale (inclusiv din totalul populației feminine rurale ponderea femeilor vârstnice a constituit 18,1%), față de 13,2% în mediul urban². Cel mai bătrân efectiv al populației după vârstă se observă în zona de nord: raioanele Dondușeni, Drochia, Briceni, Edineț și Rîșcani sunt cele mai afectate de procesul de îmbătrânire și coeficientul îmbătrânirii este cel mai mare la nivel regional și constituie 21-24%, față de nivelul național

(14,4%). Deci, persoanele vârstnice reprezintă o grupă țintă din principalele categorii tipice de persoane identificate ca beneficiari ale sistemelor de servicii sociale.

Schimbările demografice care au loc în societatea moldavă în mare majoritate au contribuit la necesitatea modificărilor sistemelor de servicii sociale existente având în vedere creșterea persoanelor în etate și necesitățile acestora. După cum a fost menționat deja mai sus, prognozele demografice indică tendințele de îmbătrânire a populației, motiv pentru care se impune necesitatea pregătirii asistenței sociale în vederea prestării eficiente a serviciilor de asistență socială și se referă la capacitatea de a asigura servicii de îngrijire, suficiente și de calitate, apte să răspundă nevoilor unui număr crescut de persoane vârstnice. Având în vedere că, îmbătrânirea populației în condițiile actuale este însoțită nu numai de schimbări cantitative și calitative în structura demografică a populației, manifestată prin creșterea ponderii pensionarilor și scăderea ponderii persoanelor economic active, dar, de asemenea, și prin creșterea speranței de viață, acest fapt constituie o provocare pentru realizarea politicilor de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale a persoanelor vârstnice. Prin urmare, acest lucru duce la o modificare a mecanismelor existente de finanțare a cheltuielilor pentru acordarea serviciilor sociale cu creștere continuă a poverii financiare asupra finanțelor publice.

Caracteristica unor determinanți demografici ai îmbătrânirii populației

Rata totală de fertilitate în RM este mai joasă de cea necesară pentru înlocuirea simplă a populației: Rata totală de fertilitate în 2010 a constituit 1,309 copii la o femeie (în anul 2008 acest indicator a fost 1,277 și în anul 2009, respectiv – 1,326) sau fiind mai joasă decât un criteriu în cuantumul de 2,1 copii necesari pentru înlocuirea populației. Scăderea fertilității paralel cu creșterea speranței de viață a provocat modificarea structurii pe vârste a populației Republicii Moldova prin deplasarea relativă a greutății de la tineri la grupuri mai mari și demonstrând o reducere a ponderii tinerilor de la 23,1% în 2000 până la 17,8% în 2010 și creșterea ponderii vârstnicilor (60+ ani) de la 13,7% în 2000 până la 14,4% în 2010. Totodată, din analiza datelor statistice demografice reiese că în anul 2011 numărul născuților-vii a fost mai mic cu 3,2% (1298 pers.) față de anul 2010. Rata natalității a constituit 11,0 născuți-vii la 1000 locuitori cu menținerea nivelului mai înalt în localitățile rurale față de cele urbane, fiind respectiv de 11,8‰ și 9,8‰. Conform datelor statistice, această scădere este legată de descreșterea treptată a numărului femeilor în vârsta fertilă. Necătând la aceasta, conform previziunilor, demografice ale ONU, rata fertilității în RM va demonstra o ameliorare și nivelul ei va crește ușor atingând circa 1,6 copii la o femeie în 2025-2030 cu menținerea ulterioară a creșterii până la 1,9 copii la o femeie în 2050³ (în RM conform scenariilor de prognoză demografică calculate de IIEȘP AȘM se prevede 1,8 copii per femeie de vârstă fertilă în anul 2050 – după scenariul mediu și până la 2,1 copii per femeie de vârstă fertilă în anul 2050 – scenariul înalt, care diferă de previziunile ONU).

Câștigurile în speranța de viață la vârstnici: Analiza situației în domeniu ne demonstrează nu numai că sunt mai multe persoane, care supraviețuiesc până la bătrânețe, dar și că la cei ajunși la bătrânețe se observă o tendință de a trăi mai mult. Analiza datelor statistice confirmă faptul, că dacă speranța de viață a persoanei născute în a.2010 constituie 69,1 ani, atunci persoanele care au atins vârsta de 60 de ani, au o speranța de viață mai mare cu încă circa 16,6 ani⁴. Conform investigațiilor experților Băncii Mondiale în anii 2045-2050 speranța de viață în RM se va majora până la 77,2 ani, totodată la cei ajunși la vârstă de 60 ani este de așteptat ca speranța de viață să crească cu circa 21 ani, iar pentru cei ajunși la 80 ani – cu peste 8 ani. Aceste cifre arată că, grupele de persoane mai în vârstă, sunt mai sensibile la câștigurile relative în ceea ce privește creșterea speranței de viață. Speranța de viață, reducerea mortalității a fost substanțial mai mare în rândul femeilor decât a bărbaților, practic în toate grupele de vârstă. Ca urmare, avantajul în speranța de viață la naștere la sexul feminin, diferă cu circa 8 ani (femei – 73,4 ani, bărbați – 65,0 ani în a.2010), așteptările (conform investigațiilor experților Băncii Mondiale) în anii 2045-2050 speranța de viață la naștere la femei se va majora cu 6,3 ani, deci va fi 79,7 ani. Totodată, la bărbați majorarea se așteaptă mai esențială – cu 9,3 ani și va atinge vârsta de 74,6 ani. Dacă analizăm scenariile de prognoză demografică efectuate de IIEȘP AȘM, scenariul mediu prevede creșterea speranței de viață la naștere a bărbaților până la 68,8 ani și a femeilor până la 77,3 ani în anul 2050 și scenariul înalt, respectiv, creșterea speranței de viață la naștere a bărbaților până la 75 ani și a femeilor până la 85 ani în anul 2050 sau indicatorul privind speranța de viață care va fi obținut către anul 2050 calculat de ONU, practic, pentru bărbați coincide scenariului înalt propus de IIEȘP AȘM, iar pentru femei se plasează în mijlocul datelor din scenariile propuse de acest institut.

Schimbarea echilibrului între grupele de vârstă spre creșterea numărului vârstnicilor: Conform datelor statistice privind populația și procesele demografice în RM, concluzionăm faptul, că în procesul de îmbătrânire se manifestă o creștere continuă a ponderii persoanelor în vârstă de 60 ani și peste, însoțită de o reducere a ponderii copiilor (persoane sub 15 ani) care provoacă reducerea ulterioară a numărului de persoane apte de muncă (15-59 ani). Conform previziunii, demografice a ONU, ponderea copiilor poate ușor să scadă de la 16,7 la sută în 2009 până 15,3 la sută în anul 2050 (Figura 1). De asemenea,

pronosticul IIEȘP AȘM prevede scăderea copiilor și anume: copiii în vârstă de 7-19 ani potrivit scenariului mediu cu 31% și scenariului înalt, respectiv, cu 20,7% în anul 2050 față de anul 2012.

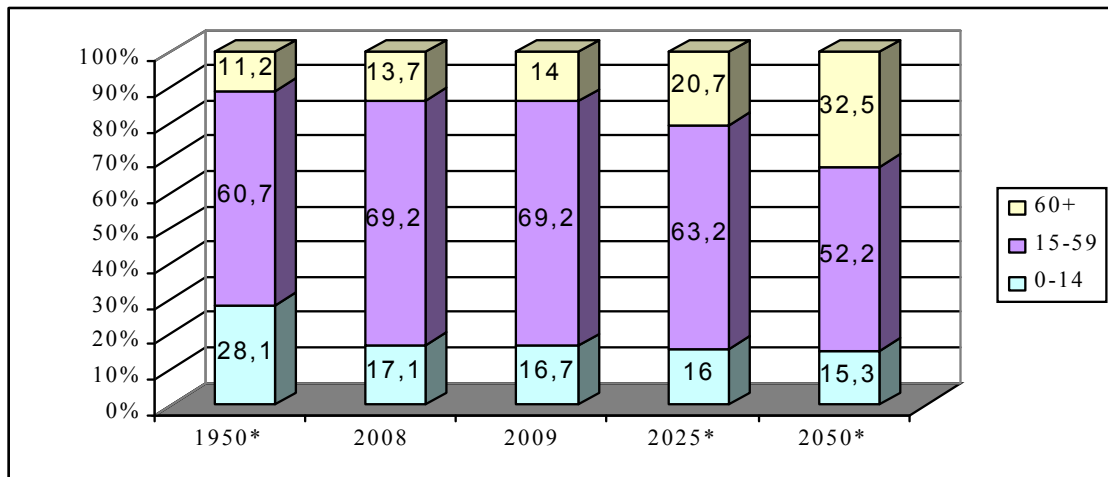

Fig. 1. Populația stabilă pe grupe de vârstă, la 1 ianuarie

Sursa: Elaborat de către autori, conform datelor www.statistica.md; * World Population Ageing: 1950-2050, <http://www.un.org/>.

În această perioadă, ponderea persoanelor cu vârste cuprinse între 15 și 59 se va micșora de la 69,2 la sută în 2009 la 52,2 la sută în 2050, concomitent cu majorarea, în perioada respectivă, a vârstnicilor (60+ ani) de circa 2 ori.

Situația demografică a vârstnicilor se schimbă: îmbătrânește și însuși grupa vârstnicilor. Creșterea grupei de vârstă de 80 ani și peste este considerată ca o caracteristică a îmbătrânirii populației. În RM fiecare a șaptea persoană în vârstă de 60 ani și mai mult este în vârstă de 80 de ani (14,0%) și creșterea cea mai rapidă este la grupa de persoane de 85 ani și peste. În a.2010, numărul acestora a crescut cu 6 la sută față de anul precedent. Dat fiind faptul, că femeile trăiesc mai mult ca bărbații, ele constituie majoritatea persoanelor în vârstă. În a.2010 în grupul de persoane în vârstă de 85 de ani și peste, femeile sunt de 2,3 ori mai multe decât bărbații. Totodată, să manifestă o diferențiere pe medii: din numărul total de persoane în vârstă de 85 de ani și peste, 69% se află în mediul rural.

Migrația demonstrează un impact specific asupra procesului de îmbătrânire a populației în RM: Dacă la nivel global, conform opiniilor experților în domeniu, migrația internațională, în schimbarea distribuției pe vârste, a jucat un rol mai puțin important decât reducerea fertilității și mortalității (Lesthaeghe, 2000), în RM, migrația forței de muncă constituie unul din factorii cei mai importanți cu impact negativ asupra proceselor demografice. Peste o jumătate din lucrătorii emigranți au vârsta mai mică de 30 ani și circa 80% au vârsta mai puțin de 45 ani, ceea ce rezultă că populația din primul grup de vârstă au plecat din țară, fapt ce a provocat modificarea structurii populației în favoarea vârstnicilor – 60 ani și mai mult. Concomitent, fluxul migrațional reduce nu numai numărul dar și calitatea forței de muncă – se înregistrează reducerea lentă a efectivului populației de vârstă reproductivă și anume se reduce numărul de femei în vârstă de 15-24 ani, care se menține datorită contingentelor numeroase născute înainte de anul 1990.

Caracteristica socio-economică a vârstnicilor

Activitatea economică a persoanelor vârstnice pe parcursul ultimilor ani scade. Conform analizei rezultatelor Anchetei forței de muncă în gospodării, vârstnicii sunt mai puțin implicați în forța de muncă decât în trecut: în a.2001 o persoană din cei 4 vârstnici a fost ocupată, în a.2009 – 1 din 7, iar în a.2011, acest raport a scăzut la circa 1 din 13. Ocuparea persoanelor în vârstă pre- și pensionară se reflectă în Tabelul 1, din care se observă că activitatea și nivelul de ocupare a bărbaților este mai activă decât a femeilor, precum și faptul că dacă în anul 2011 s-a micșorat rata de activitate, inclusiv și ocupare față de anul 2010 în vârstă de 55-64 ani, și invers, acești indicatori s-au majorat pentru persoanele în vârstă de 65 ani și peste sau persoanele vârstnice au aspirații de a lucra având necesitatea de a îmbunătăți nivelul de trai propriu.

Analiza comparativă a efectivului salariaților ne demonstrează, că în RM nivelul de activitate economică a vârstnicilor este destul de modest, persoanele în vârstă de 65+ ani constituie circa 1,4% din totalul salariaților, comparativ cu 14% vârstnici bărbați din regiunile dezvoltate și 35% din cele puțin dezvoltate⁵.

Tabelul 1. Caracteristica comparativă de ocupare a persoanelor vârstnice în anii 2010-2011

	Rata de activitate, %			Rata de ocupare, %		
	2010	2011	Creștere/ scădere, p.p.	2010	2011	Creștere/ scădere, p.p.
Total pe RM, inclusiv:	41,6	42,3	0,7	38,5	39,4	0,9
Bărbați	45,0	45,6	0,6	40,9	42,1	1,2
Femei	38,6	39,3	0,7	36,4	37,1	0,7
Inclusiv în vârstă						
55-64 ani total pe RM, inclusiv:	43,1	42,3	- 0,8	41,6	40,9	- 0,7
Bărbați	55,1	54,8	- 0,3	52,7	52,5	- 0,2
Femei	33,7	32,5	- 1,2	33,0	31,9	- 1,1
65 ani și peste, total pe RM, inclusiv:	6,2	7,6	1,4	6,2	7,6	1,4
Bărbați	9,9	11,3	1,4	9,9	11,3	1,4
Femei	4,0	5,4	1,4	4,0	5,4	1,4

Sursa: BNS, Ancheta Forței de muncă, 2010 și 2011, www.statistica.md

Impactul nivelului de ocupare a vârstnicilor asupra pieței forței de muncă: Practica mondială ne demonstrează că în țările cu rate de ocupare a forței de muncă mai mare în rândul persoanelor vârstnice au, de asemenea, și rate mai ridicate de angajare în rândul lucrătorilor tineri. Dimpotrivă, în țările cu ocuparea forței de muncă relativ scăzută în rândul persoanelor în etate, de asemenea, tind să funcționeze mai puțin efectiv și în crearea de oportunități de locuri de muncă pentru tineri. Deoarece, șomajul în rândul tinerilor nu este o problemă cauzată de către persoanele aflate la pensie pe vârstă și care ocupă un loc de muncă care ar putea ajunge la o persoană tânără. Șomajul în rândul tinerilor tinde să fie mai degrabă o consecință a conjuncturilor economice generale și/sau deficiențele sistemelor de învățământ și instituțiile de pe piața forței de muncă. Trimiterea anticipată a mai multor lucrători-pensionari la pensie ar spori și mai mult povara pensiilor cu finanțare solidară asupra populației tinere și active.

Sărăcia în rândul persoanelor vârstnice demonstrează un nivel mai înalt față de cel pe țară (Tabelul 2). Analiza ne demonstrează că standardul de trai al populației din grupele de vârstă înaintată este redus. Reducerea oportunităților economice și deteriorarea sănătății provoacă, în multe cazuri, sărăcia. Una din categoriile de gospodării, care sunt supuse riscului sărăciei sunt cele conduse de persoane în etate. Conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice în anul 2010 rata sărăciei la gospodăriile conduse de persoanele vârstnice de 65 ani și peste a demonstrat un nivel mai înalt față de totalul pe țară cu 8,3 p.p. și a constituit 30,2% față de 21,9% total pe țară și respectiv este cea mai mare față de gospodăriile casnice conduse de persoanele de diferite vârste⁶.

Tabelul 2. Structura și rata sărăciei în funcție de vârsta capului gospodăriei, 2007-2010

	Rata sărăciei				Structura populației sărace, %			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
<i>Vârsta capului gospodăriei</i>								
până la 30 ani	15,8	13,9	15,1	13,4	4,5	3,7	4,5	6,7
30-39 ani	23,2	21,5	22,6	17,9	16,0	14,7	15,3	17,5
40-49 ani	24,0	24,1	24,2	21,8	23,4	22,3	22,2	23,7
50-59 ani	24,5	25,9	25,0	22,4	24,2	24,9	23,8	24,3
60-64 ani	26,0	28,6	24,7	18,2	7,1	6,2	6,1	9,2
65 ani și peste	37,3	38,2	39,6	30,2	25,0	28,3	28,1	18,4
Total	25,8	26,4	26,3	21,9	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: BNS, CBGC, 2009, www.statistica.md.

Totodată, riscul de sărăcie la vârstnici, nu depinde numai de domeniul de aplicare a sistemelor de pensii. În general, incidența sărăciei în rândul persoanelor vârstnice variază în funcție de nivelul de educație, de gen și de ședere. Învățământul superior reduce probabilitatea sărăciei la bătrânețe. Femeile din grupa vârstnicilor sunt în sărăcie mai frecvent decât bărbații din această grupă. Astfel, sărăcia este strâns legată cu sănătatea, care constituie un factor principal în procesul de îmbătrânire demografică deoarece aceasta prezintă: lipsa accesului la asistență medicală de calitate; lipsa de alegere, oportunitate și demnitate; incapacitatea de a asigura alimentarea familiei sale; imposibilitatea de a planifica calendarul nașterilor și numărul copiilor; imposibilitatea de a plăti pentru educația copiilor la școală; foamea și discriminarea.

Accesul populației vârstnice la servicii sociale

Crește numărul celor care au nevoie de îngrijire pe termen lung. Având în vedere că, persoanele în vârstă de 85 ani și peste au nevoie de servicii de îngrijire mult mai numeroase și esențial diferite de cele de care are nevoie populația vârstnică mai tânără, creșterea numărului acestora constituie un fenomen care pune pe prim plan problema îngrijirilor. Rata de sprijin a părinților (*Parent support ratio*) care arată numărul de persoane în vârstă de 85 ani și peste, la o sută de persoane între 50 și 64 de ani de asemenea demonstrează o creștere continuă a numărului acestora. Conform previziunii demografice a ONU, în cazul RM, pentru fiecare 100 de persoane în vârstă de 50-64 de ani, în anul 1975, au fost reprezentate circa 2,5 persoane în vârstă de 85 ani și peste, în anul 2000 acest raport a crescut la 3:100 și în anul 2050, conform pronosticului, la fiecare 100 de persoane în vârstă de 50-64 de ani vor reveni circa 11,7 persoane în vârstă de 85 ani și peste. Având o tendință de a fi mai des bolnave cu boli cronice, cu efecte de multimorbiditate aceste persoane au nevoie de servicii de îngrijire profesională, de servicii sociale specializate, care includ asistență intensă din partea specialiștilor cu un nivel adecvat de calificare. Totodată, sistemul de servicii sociale din RM se află în tranziție de la un sistem de plasament a persoanelor cu nevoi în instituții rezidențiale la un sistem bazat pe oferirea serviciilor sociale la nivel de comunitate. Tipurile de servicii sociale de care beneficiază populația în etate la momentul actual pot fi clasificate în servicii sociale primare (comunitare), servicii sociale specializate, servicii sociale cu specializare înaltă⁷. Serviciile sociale pentru persoanele în etate, dezvoltate la nivelul I și II al administrației publice locale, sunt acordate prin: Centrele de zi, de plasament, mixte, de reabilitare socio-medicală și azilurile; Serviciul de îngrijire la domiciliu; Cantinele de ajutor social; Serviciul de protezare și ortopedie; Serviciul asistență socială comunitară. Concomitent, autoritățile administrației publice locale în dependență de posibilitățile financiare sunt în drept de a organiza și acorda alte tipuri de servicii sociale.

Serviciul de îngrijire socială la domiciliu constituie un serviciu principal al serviciilor sociale primare și constituie o alternativă pentru îngrijirea în instituții. Prin aceste servicii se acordă o gamă de servicii și facilități persoanelor dependente din comunitate, pentru ca acestea să trăiască, pe cât de posibil independent, în propriile familii. Conform prevederilor actelor normative în vigoare, un lucrător social deservește 10-12 beneficiari de îngrijire în localitățile urbane și 8-10 persoane îngrijite în localitățile rurale⁸. În anul 2010, în scopul intensificării protecției sociale persoanelor în etate cu nevoi, 2451 de lucrători sociali au deservit la domiciliu 25403 persoane în etate solitare și inapte de muncă (Figura 2). Comparativ cu anul 2001 numărul beneficiarilor de servicii de îngrijire socială la domiciliu a crescut cu circa 34% (sau cu 6488 persoane). Totodată, în anul 2010 s-a manifestat pentru prima dată din anul 2001, reducerea numărului de lucrători sociali față de anul precedent (cu 30 de persoane față de anul 2009) respectiv a scăzut cu 195 persoane și numărul beneficiarilor de servicii de îngrijire socială la domiciliu.

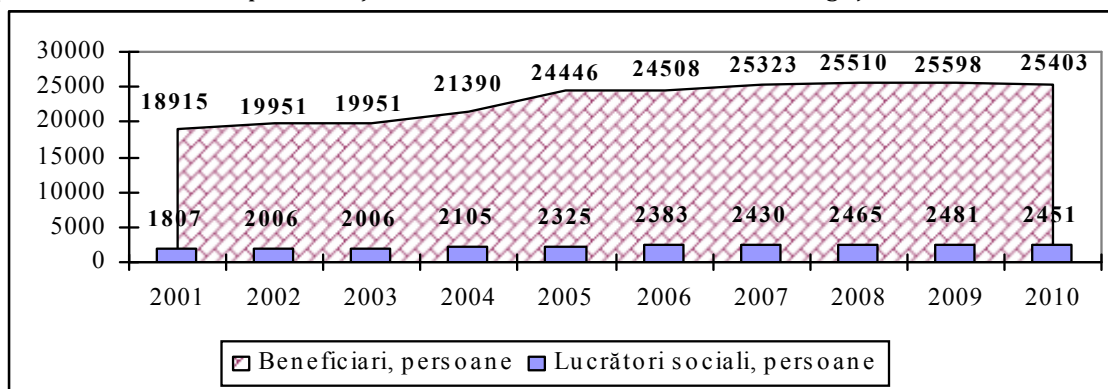

Fig. 2. Dinamica numărului de lucrători sociali și beneficiarilor de îngrijire socială la domiciliu, 2001-2010

Sursa: Elaborat de autori.

Servicii de alimentare în cantinele de ajutor social: O componentă importantă în acordarea serviciilor sociale prezintă serviciile în cantinele de ajutor social organizate pentru persoanele socialmente vulnerabile⁹. Beneficiarii principali ce se pot folosi de aceste servicii sunt persoanele, care au atins vârsta de pensionare și sunt fără domiciliu sau fără susținători legali, fără venituri sau cu venituri mici cărora li se acordă serviciul sus-numit pe o perioadă de maxim 30 zile într-un trimestru. Conform estimărilor efectuate de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei¹⁰, în anul 2010, în cadrul a 129 cantine funcționale au fost deservite lunar circa 5901 de persoane eligibile pentru a obține acest serviciu de alimentare gratuit. Comparativ cu anul 2001 numărul de cantine s-a majorat circa de 12 ori (de la 11 până la 129 cantine), concomitent cu creșterea numărului beneficiarilor de servicii de alimentare circa de 8 ori (sau de la 753 până la 5901 persoane) (Figura 3).

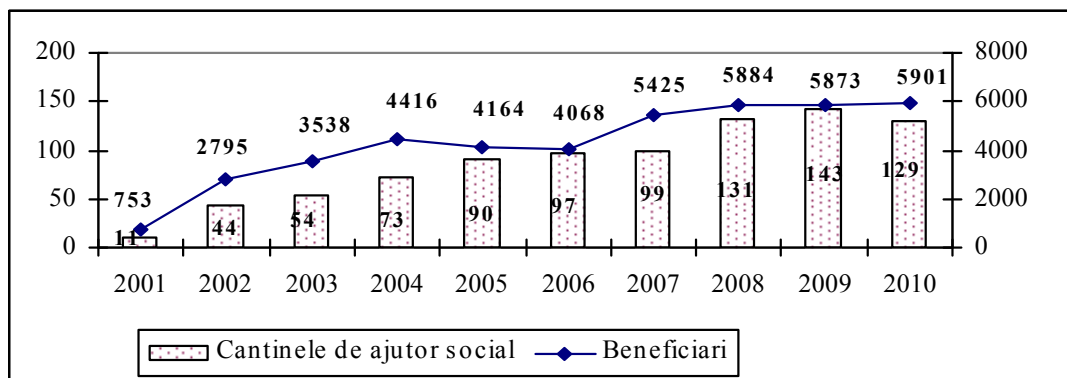

Fig. 3. Dinamica beneficiarilor* și numărului de cantine de ajutor social, 2001-2010

Sursa: MMPSF, Raport Social Anual, 2010.

Notă: * - numărul de beneficiari deserviți lunar.

Serviciile sociale specializate: Persoanele în etate pot beneficia de anumite servicii sociale specializate organizate la toate nivelele administrative (comunitar, raional, național) în baza nevoilor populației și prestate prin centrele de zi, de plasament, mixte, de reabilitare socio-medicală și aziluri. În anul 2010 numărul de instituții care prestează serviciile sociale a demonstrat o creștere față de anul 2001 mai mult de 6 ori, de la 17 până la 108 centre. Din totalul a 108 centre care activau în 2010 pe teritoriul republicii 34 constituie centre de zi, 6 centre de plasament, 30 centre mixte, 7 centre de reabilitare socio-medicală, 29 aziluri și 2 servicii de îngrijire/plasament. În ceea ce privește beneficiarii de servicii sociale, analiza ne demonstrează că, cel mai mare număr de beneficiari – 2209 beneficiari/lunar sunt deserviți de centrele de zi, în centre mixte sînt deserviți 1615 beneficiari, cărora li se acordă servicii în afară de cele de zi și servicii sociale de plasament de scurtă durată în diferite situații de dificultate, inclusiv în perioada rece a anului. *Azilul* pentru persoanele vîrstnice, care prezintă o instituție de plasament temporar sau permanent precum și este prestatoare de servicii socio-medicale, asigură protecție socială, măsuri de recuperare, menținere a capacităților și (re)integrare socială persoanelor în etate. Din rândul vîrstnicilor, de servicii acordate în azil, beneficiază persoanele lipsite de susținători legali, care datorită stării sănătății au o capacitate scăzută de autodeservire și necesită îngrijire specializată sau ajutor din partea unei terțe persoane și se află în imposibilitatea desfășurării, cu forțe proprii, a unei vieți demne, active și participative. Totodată, rotația beneficiarilor de servicii sociale rezidențiale prestate în aziluri este foarte mică, deoarece aceștia sînt plasați pe perioade ne determinate.

Concluzii

Fenomenul de îmbătrânire reprezintă o provocare majoră pentru RM, inclusiv atât pentru societate, pentru persoanele în vîrstă, cât și pentru raporturile umane și stabilitatea dezvoltării socio-economice: după estimările IIEȘP al AȘM în anul 2012 numărul populației în vîrsta pensionară se va majora cu cca 2,3%, iar numărul „pensionarilor noi” va crește cu cca 18% comparativ cu anul 2011. Anual această creștere va fi 2,0-2,5% și către anul 2020 populația în vîrsta pensionară va crește cu 25% față de anul 2010. Toate acestea necesită respectarea echilibrului intereselor generațiilor, promovării și coordonării politicilor demo-socio-economice ținînd cont de procesul îmbătrînirii la toate nivelurile, inclusiv și implicarea tuturor actorilor cointeresați: autoritățile publice, societatea civilă, familia, persoana vîrstnică. În acest context este important de a crea condițiile favorabile a îmbătrînirii active și de a asigura modul de viață autonom în țară.

Persoanele în etate din RM, ca și din întreaga lume, sunt dependenți de asistența socială și medicală, și în ceea ce privește condițiile de trai, reprezintă o categorie de populație cu necesități speciale, deoarece avansarea lor în vîrstă contribuie la înrăutățirea stării sănătății precum și sporește gradul de limitare în efectuarea activităților zilnice a acestora. În acest sens, asistența socială, în condițiile de accelerare a procesului îmbătrînirii are drept scop susținerea celor mai defavorizate grupuri de persoane vîrstnice cu nevoi precum și crearea capacităților de asigurare a serviciilor de îngrijire, suficiente și de calitate, apte să răspundă nevoilor unui număr crescut de persoane vîrstnice. În RM drepturile vîrstnicilor sunt asigurate în funcție de particularitățile economice, sociale și culturale create de tranziție la relațiile economice de piață. Procesul de îmbătrânire, care au provocat schimbările demografice în societate pe parcursul ultimilor ani, au influențat negativ asupra situației demo-socio-economice a populației, inclusiv a celor din categoria vîrstnicilor. Persoanele în etate rămân a fi o grupă vulnerabilă și constituie o grupă țintă identificată ca beneficiari ale sistemelor de servicii sociale fapt ce contribuie la:

- promovarea politicilor de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale a persoanelor vîrstnice, care duce la modificarea mecanismelor existente de finanțare a cheltuielilor pentru acordarea asistenței sociale cu creștere continuă a poverii financiare asupra finanțelor publice;

- în procesul de luare a deciziilor și asigurării accesibilității la servicii, în domeniul examinat, apare aspectul legat de schimbările de atitudine în cadrul familiei (de a avea grija de generațiile mai vârstnice) precum și disponibilitatea copiilor, ponderea cărora continue să se reducă.

Ținând cont de faptul că Anul european 2012 cuprinde trei dimensiuni ale îmbătrânirii active: îmbătrânirea activă pe piața muncii și participarea în societate, viața independentă, politicile strategice de asistență socială în favoarea persoanelor în etate, după opinia noastră, este necesar să se promoveze prevederile și principiile stabilite în art.23 „Dreptul persoanelor vârstnice la protecție socială” al Cartei Sociale Europene Revizuită, care la moment nu este ratificată de RM, dar anume acest articolul pune în evidență măsurile ce au ca obiect garantarea de resurse suficiente, locuințe adecvate, diverse ajutoare, precum și îngrijirea sănătății în beneficiul persoanelor vârstnice, precum și alte prevederi stabilite, care vor pune accent pe:

- *veniturile* – un venit sigur și adecvat pentru persoanele în vârstă;
- *sănătatea* – servicii medicale operative, accesibile și corecte pentru vârstnici;
- *locuință* – locuință accesibilă și comodă pentru această categorie a populației;
- *transportul* – mijloace de transport public accesibile și ajustate la nevoile persoanelor în etate;
- *îmbătrânirea la locul de trai* – persoanele în etate sunt în drept să fie în siguranță acasă și să facă singure alegerea în ceea ce privește de a „îmbătrâni” acasă;
- *diversitatea culturală* – dezvoltarea unui spectru de servicii corespunzătoare unei sau altei culturi și alegerea benevolă din partea persoanele în vârstă;
- *mediul rural* – oferirea unei game largi de servicii adresate vârstnicilor din mediul rural;
- *atitudinea pozitivă* a comunității față de procesul de îmbătrânire și față de persoanele în vârstă;
- *ocupațiile* – diminuarea discriminării pe motiv de vârstă și asigurarea unor programe flexibile de muncă;
- *oportunitățile* – mărirea oportunităților de dezvoltare individuală și participare la viața comunității.

Referințe bibliografice

1. Preîntâmpinarea crizei vârstei a treia. Raport al Băncii Mondiale. 1995. [Accesat 17.03.2012]. Disponibil: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en.
2. The World Bank. [Accesat 17.03.2012]. Disponibil: <http://www.worldbank.org>.
3. Populația Republicii Moldova pe vârste și sexe, în profil teritorial. 2011, 1 ianuarie: culegere statistică. [Accesat 16.04.2012]. Disponibil: <http://www.statistica.md>.
4. World Population Ageing: 1950-2050. [Accesat 16.04.2012]. Disponibil: <http://www.un.org/>.
5. Durata medie a vieții după vârste. BNS. [Accesat 16.04.2012]. Disponibil: <http://www.statistica.md>.
6. Numărul și retribuirea salariaților în a. 2010. BNS. [Accesat 4.05.2012]. Disponibil: <http://www.statistica.md>.
7. Cercetările Bugetelor Gospodăriilor Casnice. BNS. [Accesat 4.05.2012]. Disponibil: <http://www.statistica.md>.
8. Legea cu privire la serviciile sociale: nr. 123 din 18.06.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr. 155-158, art. 541.
9. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la structura și statele de personal ale primăriilor satelor (comunelor), orașelor (municipiilor): nr. 688 din 10.06.2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003, nr. 116-120, art. 710.
10. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la organigrama și statele de personal ale aparatului președintelui raionului, direcțiilor, secțiilor, altor subdiviziuni din subordinea Consiliului raional: nr. 689 din 10.06.2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003, nr. 116-120, art. 711.
11. Legea privind cantinele de ajutor social: nr. 81-XV din 28.02.2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003, nr. 67-69, art. 283.
12. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova despre aprobarea Regulamentului-tip cu privire la funcționarea cantinelor de ajutor social: nr. 1246 din 16.10.2003. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2003, nr. 218-220, art. 1297.
13. Raport Social Anual 2010. MMPSF. Chișinău, 2011. [Accesat 17.05.2012]. Disponibil: <http://www.mpsfc.gov.md/>.
14. The Social Situation in the European Union. 2009. European Commission. [Accesat 17.05.2012]. Disponibil: <http://ec.europa.eu/>.
15. Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision. [Accesat 17.05.2012]. Disponibil: <http://esa.un.org/unpp>.
16. ROTARIU, Traian. Demografia și sociologia populației, fenomene demografice. Iași: Polirom, 2003. 360 p. ISBN 973-681-409-2.
17. SORA, V., MIHĂESCU, C., COLIBABĂ, D., GRĂDINARU, G., DANCIU, A. Analiza statistico-demografică. Teorie și aplicații. București: Economica, 2003. 344 p.
18. SVELIEVA, G., TARAGAN, R., TOMCEAC, A., ZAHAROV, Sv. Unele abordări ale dezvoltării demografice la etapa actuală. In: Revista Economică: ediție suplimentară consacrată lucrărilor conferinței științifice internaționale „Creșterea Economică în Condițiile Internaționalizării, 4-5 septembrie 2008. Institutul de Economie, Finanțe și Statistică. Chișinău: IEFS, 2008, pp. 121-135.